

ПІДПРИЄМНИЦТВО, МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ

УДК 338.24

Бавико О. Є.,
д-р екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: bavyko@donnuet.edu.ua

ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ МИТНОГО СУПРОВОДУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ: ЗАВДАННЯ ТА АЛГОРИТМ ЗДІЙСНЕННЯ

UDC 338.24

Bavyko O. Ye.,
Grand PhD
in Economic sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: bavyko@donnuet.edu.ua

EXPERTISE OF GOODS AS A CONSTITUENT ELEMENT OF CUSTOMS SUPPORT FOR FOREIGN ECONOMIC OPERATIONS: TASKS AND ALGORITHM OF IMPLEMENTATION

Мета. Метою представлено дослідження є визначення основних завдань та алгоритму проведення експертизи в митній справі на основі предметної систематизації чинних юридичних норм.

Методи. У дослідженні використано комплекс загальнонаукових методів: узагальнення, структурно-функціонального аналізу та моделювання.

Результати. Експертиза в митній справі має розглядатись, як спеціальне науково-практичне дослідження, проведене експертами з метою вирішення завдань митної справи, а саме: фіскального, контрольного, економічного, правоохоронного, статистичного і захисного характеру. Основна мета експертизи в митній справі полягає у забезпеченні правопорядку у процесах перетину товарами державного кордону України. Безпосереднє здійснення експертизи покладене на Департамент податкових та митних експертиз Державної фіскальної служби України та його територіальні підрозділи. Експертиза виступає вагомим складовим елементом митного супроводу зовнішньоекономічних операцій. Її проведення надає підстави посадовим особам митних органів приймати рішення щодо відповідності супровідних документів та товарів наданих для митного оформлення, правильності визначення коду УКТ ЗЕД, країни походження товару, фізико-хімічних показників, приналежності до заборонених матеріалів та речовин. Розроблений на основі аналізу змісту норм чинних джерел митного права алгоритм проведення митної експертизи складається з наступних основних елементів: прийняття рішення посадовою особою митного органу про необхідність проведення експертизи та відбирання зразків; проведення експертизи відповідним підрозділом Департаменту податкових та митних експертиз протягом 10 днів з моменту надходження зразків; прийняття рішення посадовою особою митного органу щодо врахування результатів експертизи, інформування декларанта про результати експертизи; можливість оскаржити висновки експертизи декларантом протягом 60 днів.

Ключові слова: експертиза, митна справа, митний супровід, зовнішньоекономічні операції, джерела митного права, алгоритм проведення експертизи

© О. Є. Бавико, 2018

Постановка проблеми. Митний супровід зовнішньоекономічних операцій являє собою систему цілеспрямованих заходів управлінського впливу, метою яких є забезпечення правопорядку у процесі перетину товарами кордону в режимі імпорту або експорту. Важливість митної справи в макроекономічному відношенні обумовлена великою кількістю суб'єктів митних правовідносин та системним характером впливу відповідної сфери адміністративного регулювання на характер та результативність економічних відносин в Україні. Складність зовнішньоекономічних процесів обумовлює формування складної та розгалуженої системи нормативного регулювання митної справи, що здійснюється відповідними джерелами права, основними серед яких є: Конституція України, Митний кодекс України, Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про митний тариф України», «Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності». З огляду на загальний тренд щодо оптимізації адміністративного регулювання економічних відносин, відповідна сукупність юридичних норм потребує, на нашу думку, додаткової систематизації та формування процесуальних алгоритмів в частині проведення митної експертизи товарів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання визначення сучасних змістових характеристик поняття «експертиза» є предметом наукових досліджень А. О. Брачука [1], Карпенко Г. Л. [2], Мельника О. Г. [3] та інших науковців.

Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко пропонують узагальнену структурно-логічну модель систематизації нормативного регулювання митної справи, що складається з джерел загальної дії та спеціального застосування [4].

Не дивлячись на ґрунтовний науковий доробок у сфері дослідження організаційно-адміністративних та економічних питань митної справи, подальшого дослідження потребують питання предметної систематизації юридичних норм з метою формування практичних алгоритмів діяльності суб'єктів митних правовідносин.

Мета дослідження. Метою представленого дослідження є визначення основних завдань та алгоритму проведення експертизи в митній справі на основі предметної систематизації чинних юридичних норм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експертиза займає особливе місце у процедурах митного супроводу зовнішньоекономічних операцій. Виходячи зі змісту ст. 515 Митного кодексу України [5] в якій вказано, що експертиза може бути призначеною в межах справ про порушення митних правил для встановлення відповідності супровідних документів та товарів, що проходять митне оформлення, а також вихідного значення поняття, що має латинські корені та в буквальному сенсі означає — фахове дослідження. Можна заключити, що експертиза в митній справі є частиною системи заходів митного контролю, яка забезпечує прийняття обґрунтованих рішень щодо відповідності товарів наданій декларантом інформації.

Специфічність експертизи, як виду митної діяльності є фактором, який обмежує предметне поле відповідних наукових досліджень питаннями визначення змісту сучасної дефініції, міжнародних практик призначення та проведення експертиз в митній справі, а також спеціалізованих досліджень організації експертиз окремих товарів та матеріалів. Наприклад В. Д. Малигіна, Л. Д. Титаренко, Л. В. Породіна визначають експертизу, «як особливий вид науково-практичного дослідження, яке проводиться експертами з метою отримання вірогідного, кваліфікованого і незалежного висновку, необхідного для прийняття мотивованого рішення в проблемних або спірних питаннях, що виникають в різних сферах людської діяльності» [6].

Г. Л. Карпенко у своєму дослідженні доходить висновків про те, що для вирішення різноманітних питань, пов'язаних з прийняттям рішень щодо переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України, а також для порушення прова-

дження у справах про контрабанду та митних правопорушень, окрім загальновідомих знань, якими повинні володіти співробітники митних органів, необхідно також застосовувати і спеціальні знання, які в правовій літературі визначаються як сукупність відомостей, отриманих у результаті спеціальної підготовки, що дадуть можливість їхньому володареві аргументовано вирішувати ті або інші питання, які виникають у відповідній сфері. Це обумовлює залучення до здійснення митної справи осіб, які визнані законодавством в якості експертів [2].

Об'єктом митної експертизи визнаються товари, матеріали, предмети, що переміщуються через митний кордон, а також, носії інформації про них. Найчастіше об'єктами експертизи стають зразки товарів та матеріалів, відібрані у встановленому порядку, що переміщуються через митний кордон України.

Аналіз змісту теоретичних концептів та практики експертної діяльності надає підстави визначити, що експертиза в митній справі представляє одну з форм або проявів державного контролю зовнішньоекономічної діяльності. За допомогою митної експертизи вирішуються проблеми класифікації товарів і встановлюються коди української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, що використовуються в практиці міжнародної торгівлі. За допомогою митної експертизи вирішуються питання, пов'язані з визначенням (ідентифікацією) і регулюванням якості (асортименту) та екологічної безпеки товарів при міжнародних угодах купівлі-продажу [1; 3].

Митна експертиза — це спеціальне науково-практичне дослідження, проведене експертами з метою вирішення завдань митної справи, а саме: фіскального, контрольного, економічного, правоохоронного, статистичного і захисного характеру. Основна мета експертизи в митній справі полягає у забезпеченні правопорядку у процесах перетину товарами державного кордону України.

Виходячи зі змісту положень ст. 356 та ст. 515 Митного кодексу України можна стверджувати, що проведення митної експертизи здійснюється митними, або іншими експертами з використанням спеціальних наукових знань для вирішення завдань у сфері митного регулювання, див. рис. 1.

Безпосереднє здійснення експертизи покладене на Департамент податкових та митних експертиз Державної фіскальної служби України та його територіальні підрозділи. Положення ст. 515 Митного кодексу допускають залучення експертів з інших спеціалізованих установ в ситуаціях, коли виникає необхідність спеціалізованих досліджень [5].

Департамент податкових та митних експертиз функціонує на підставі відповідного положення. Його основними завданнями визначено:

- 1) забезпечення експертного супроводу державного регулювання у сфері митних правовідносин з метою забезпечення дотримання норм діючого митного та податкового законодавства;
- 2) проведення спеціальних досліджень з метою вирішення питань митного оформлення товарів, що перетинають державний кордон в режимах імпорту/експорту;
- 3) організація оцінки матеріальних цінностей, що були вилучені внаслідок вчинення митних правопорушень.

У відповідності до визначених завдань, Департамент податкових та митних експертиз організовує наступні види діяльності:

— забезпечує організацію та проведення експертизи зразків товарів з метою вирішення питань митного та податкового законодавства;

— здійснює експертне оцінювання з метою: ідентифікації товару, встановлення відповідності коду УКТ ЗЕД, визначення митної вартості товарів, встановлення країни походження товарів, визначення належності товарів до заборонених категорій;

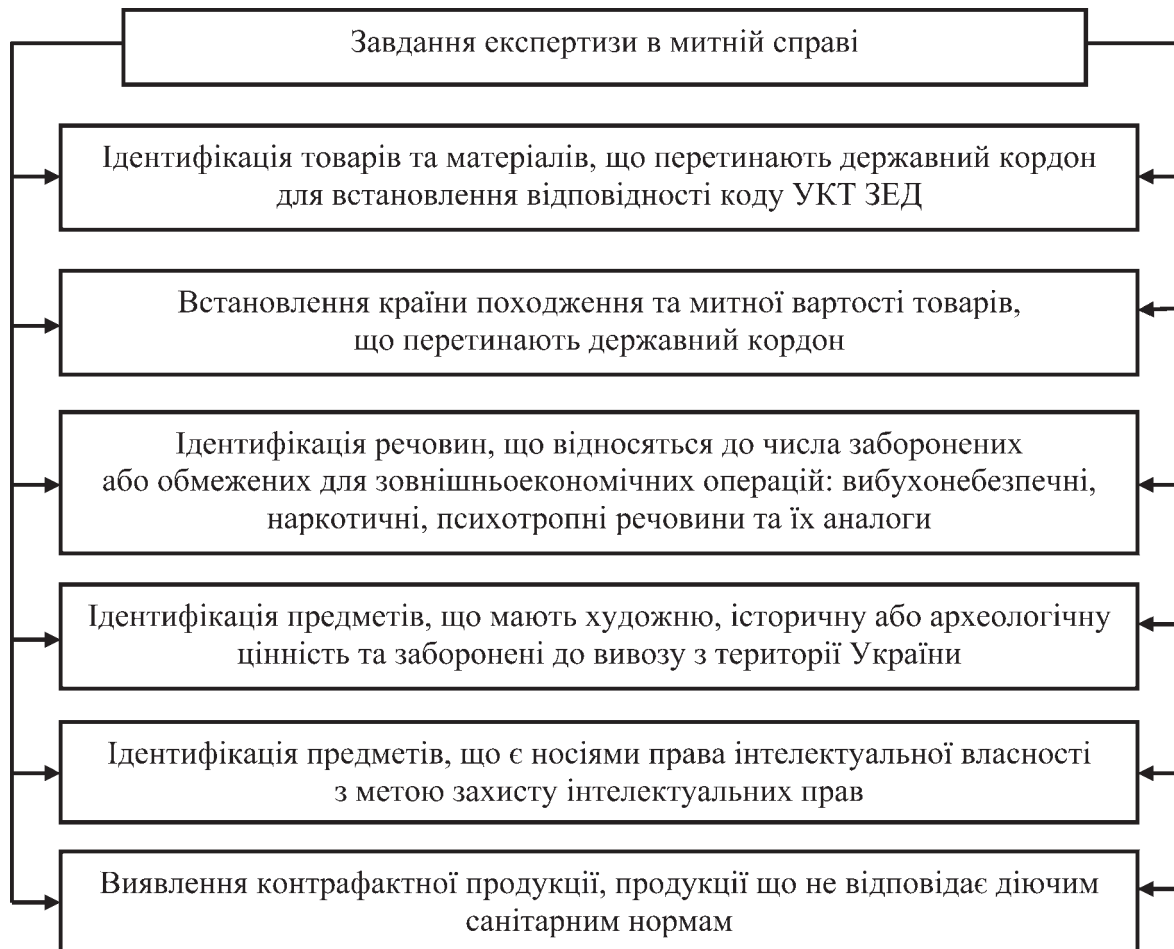

Рисунок 1 — Завдання експертизи в митній справі (складено автором на основі [5])

- забезпечує участь експертів у здійсненні митного контролю товарів;
- приймає участь у заходах, що спрямовані на запобігання та боротьбу з контрабандою;
- проводить експертизи у справах про митні правопорушення;
- проводить експертизу акцизних марок алкогольних і тютюнових виробів;
- здійснює оцінку матеріальних цінностей, що вилучені по справах про порушення митних правил;
- здійснює контроль відповідності процедур взяття проб для експертизи товарів, приймає участь у визначенні методів взяття проб;
- приймає участь в огляді транспортних засобів;
- забезпечує статистичний облік результатів експертної діяльності;
- приймає участь в організації роботи автоматичної системи управління митними ризиками, надає інформацію для уточнення або формування нових профілів митних ризиків;
- надає методичну допомогу працівникам територіальних митних органів;
- розробляє стандартні методики проведення досліджень визначених груп товарів з питань митного оформлення;
- забезпечує створення та функціонування реєстру атестованих експертів Державної фіскальної служби;
- забезпечує своєчасну перевірку метрологічного обладнання, єдність вимірювань, відповідність методам досліджень, що встановлені діючими нормативними документами;

- укладає договори про співпрацю з експертними установами;
- приймає участь в розробці нормативно-правових актів з питань митного регулювання;
- виступає позивачем/відповідачем в судах загальної юрисдикції;
- визначає обсяги необхідного державного фінансування;
- здійснює управління матеріально-технічними комплексами, що входять до його структури.

До структури Департаменту податкових та митних експертиз входять шість територіальних підрозділів у містах: Київ, Дніпропетровськ, Львів, Одеса, Харків, Ужгород.

Моніторинг результатів діяльності Департамент податкових та митних експертиз показує, що за календарний рік проводиться більше 20 тисяч досліджень. Структура досліджень за 2017 р. представлена на рис. 2.

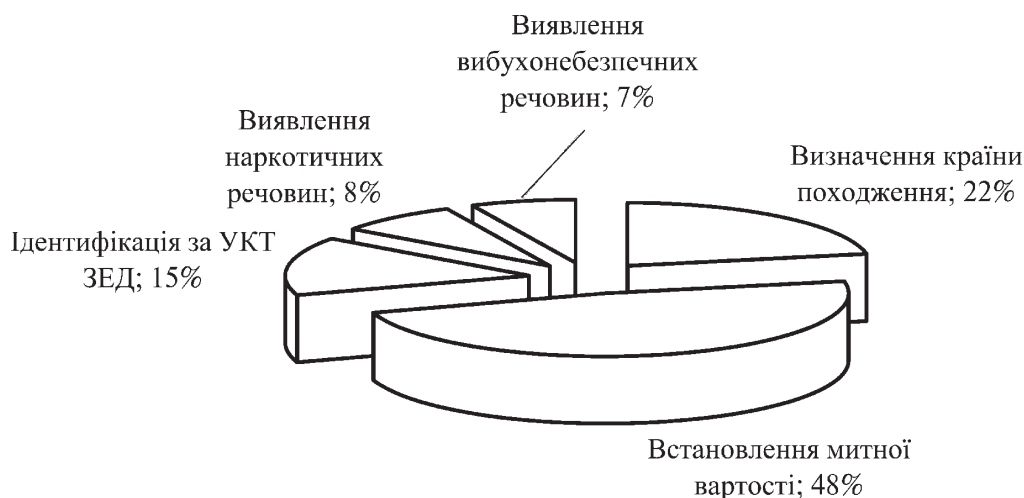

Рисунок 2 — Предметна структура митних експертиз за підсумками 2017 р. (складено автором за інформацією [7])

За результатами 2017 р. було відібрано 23507 зразків, з яких: «неорганічних матеріалів — 8320; непродовольчих товарів — 6540; нафтопродуктів — 2819; алкогольної та безалкогольної продукції, тютюнових виробів — 2259; органічних речовин та матеріалів — 2244; товарів харчового призначення та продуктів для годівлі тварин — 1120; лікарських, ветеринарних препаратів — 205» [7].

Організація процесу проведення експертизи в митній справі визначається наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження порядку взаємодії структурних підрозділів та територіальних органів Державної фіскальної служби із Спеціалізованою лабораторією з питань експертизи та досліджень під час проведення досліджень, взяття проб, форм акта про взяття проб, висновку експертизи».

У відповідності до вказаного Порядку, експертиза у справах про митні правопорушення призначається у разі виникнення необхідності експертної оцінки з питань товарної ідентифікації, вартості, фізико-хімічного складу, культурної, історичної цінності, приналежності до заборонених матеріалів та речовин, рішення про призначення експертизи у межах податкового контролю. Проведення експертизи під час здійснення митного контролю та митного оформлення оформлюється уповноваженою посадовою особою органу ДФС у вигляді запиту.

У запиті на проведення експертизи відображається наступна інформація:

- процесуальні підстави оформлення запиту;
- найменування організації або особи відносно якої здійснюється контроль;
- мета проведення експертизи;

- кількість відібраних для експертизи проб;
- митне забезпечення відібраних проб;
- завдання експертного дослідження;
- перелік доданих документів.

Документальний супровід запиту на проведення експертизи складається з акта про взяття проб товарів, копії акта про проведення огляду товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу, копії інших супровідних документів (митна декларація, зовнішньоекономічний договір (контракт), інвойси, рахунки-фактури, накладні, сертифікати (висновки, реєстраційні посвідчення уповноважених державних органів, якщо такі видавались), копії техніко-технологічної документації про склад, фізико-хімічні властивості товарів, інформація про основні технологічні стадії їх виробництва та призначення.

На основі аналізу змісту норм джерел митного права сформовано алгоритм проведення митної експертизи, див. рис. 3.

Рисунок 3 — Алгоритм проведення експертизи в митній справі
(складено автором за інформацією [5])

Висновки. Експертиза виступає вагомим складовим елементом митного супроводу зовнішньоекономічних операцій. Її проведення надає підстави посадовим особам митних органів приймати рішення щодо відповідності супровідних документів та товарів наданих для митного оформлення, правильності визначення коду УКТ ЗЕД, країни походження товару, фізико-хімічних показників, приналежності до заборонених матеріалів та речовин.

Розроблений на основі аналізу змісту норм чинних джерел митного права алгоритм проведення митної експертизи складається з наступних основних елементів:

- прийняття рішення посадовою особою митного органу про необхідність проведення експертизи та відбирання зразків;
- проведення експертизи відповідним підрозділом Департаменту податкових та митних експертиз протягом 10 днів з моменту надходження зразків;
- прийняття рішення посадовою особою митного органу щодо врахування результатів експертизи, інформування декларанта про результати експертизи;
- можливість оскаржити висновки експертизи декларантом протягом 60 днів.

Список літератури / References

1. Брачук, А. О. Митна експертиза: поняття, призначення та види / А. О. Брачук // Митна справа. — 2015. — № 3. — С. 62–67.

Brachuk, A. O. (2015). *Mytna ekspertyza: poniattia, pryznachennia ta vydy* [Customs expert examination: concept, purpose and types]. *Mytna sprava* [Customs], no. 3, pp. 62–67.

2. Карпенко, Г. Л. Щодо проблемних питань експертної роботи у митній справі // Актуальні проблеми держави і права. — 2006. — № 30. — С. 50–54.

Karpenko, H. L. (2006). *Shchodo problemnykh pytan ekspertnoi roboty u mytnii spravi* [Concerning the problematic issues of expert work in the customs field]. *Aktualni problemy derzhavy i prava* [Contemporary issues of state and law], no. 30, pp. 50–54.

3. Мельник, О. Г. Митна експертиза: сутність, призначення та види / О. Г. Мельник // Науковий вісник НЛТУ України. — 2012. — Вип. 22.6. — С. 142–146.

Melnyk, O. H. (2014). *Mytna ekspertyza: sutnist, pryznachennia ta vydy* [Customs expert examination: concept, purpose and types]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine], no. 22.6, pp. 142–146.

4. Приймаченко, Д. В. Митні формальності: правова природа та зміст поняття / Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко // Адміністративне право і процес. — 2014. — № 3. — С. 34–40.

Pryimachenko, D. V., Prokopenko V. V. (2014). *Mytni formalnosti: pravova pryroda ta zmist poniattia* [Customs formalities: the legal nature and scope]. *Administratyvne pravo i protses* [Administrative law and process], no. 3, pp. 34–40.

5. Верховна Рада України. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

The Verkhovna Rada of Ukraine (2012). Customs Code of Ukraine, available at : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. (Accessed 19 May 2018).

6. Основи експертизи продовольчих товарів / В. Д. Малигіна, Л. Д. Титаренко, Л. В. Породіна. — К. : Кондор, 2009. — 296 с.

Malyhina, V. D., Tytarenko, L. D., Porodina, L. V. (2009). *Osnovy ekspertyzy prodovolchyykh tovariv* [Basics of foodstuffs expert examination]. Kyiv, Kondor Publ., 96 p.

7. Підсумки роботи Департаменту податкових та митних експертиз ДФС у 2017 р. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

Official website of the State Fiscal Service of Ukraine (2018). «Results of the Department of Tax and Customs Expertise DFS in 2017». Available at : <http://sfs.gov.ua>. (Accessed 20 May 2018).

Цель. Целью представленного исследования является определение основных задач и алгоритма проведения экспертизы в таможенном деле на основе предметной систематизации действующих юридических норм.

Методы. В исследовании использован комплекс общенаучных методов: обобщение, структурно-функциональный анализ и моделирование.

Результаты. Экспертиза в таможенном деле должна рассматриваться, как специальное научно-практическое исследование, проведенное экспертами с целью решения задач таможенного дела, а именно: фискального, контрольного, экономического, правоохранительного, статистического и защитного характера. Основная цель экспертизы в таможенном деле состоит в обеспечении правопорядка в процессах пересечения товарами границы Украины. Непосредственное проведение экспертизы возложено на Департамент налоговых и таможенных экспертиз Государственной фискальной службы Украины и его территориальные подразделения.

Экспертиза выступает весомым составным элементом таможенного сопровождения внешнеэкономических операций. Ее проведение дает основание должностным лицам таможенных органов принимать решения относительно соответствия сопроводительных документов и товаров предоставленных для таможенного оформления, правильности определения кода УКТ ВЭД, страны происхождения товара, физико-химических показателей, принадлежности к запрещенным материалам и веществам.

Разработанный на основе анализа содержания норм действующих источников таможенного права алгоритм проведения таможенной экспертизы состоит из следующих основных элементов: принятие решения должностным лицом таможенного органа о необходимости проведения экспертизы и отбора образцов; проведение экспертизы соответствующим подразделением Департамента налоговых и таможенных экспертиз в течение 10 дней с момента поступления образцов; принятие решения должностным лицом таможенного органа по учету результатов экспертизы, информирование декларанта о результатах экспертизы; возможность обжаловать выводы экспертизы декларантом в течение 60 дней.

Ключевые слова: экспертиза, таможенное дело, таможенное сопровождение, внешнеэкономические операции, источники таможенного права, алгоритм проведения экспертизы

Objective. The objective of the presented research is to define the main tasks and the algorithm of carrying out the expert examination in the customs matters on the basis of substantive systematization of existing legal norms.

Methods. The study uses a complex of scientific methods: synthesis, structural and functional analysis and modeling.

Results. Expertise in customs matters should be considered as a special scientific and practical research conducted by experts with the aim of solving the problems of customs, namely, fiscal, control, economic, law enforcement, statistical and protective nature. The main purpose of the expertise in customs is to ensure the rule of law in the process of Ukrainian goods crossing borders. Direct expertise is entrusted to the Department of tax and customs expertise of the State Fiscal Service of Ukraine and its territorial divisions. Expertise protrudes weighty component element of accompanying foreign customs operations. Its conducting gives grounds to the customs officials to decide on the shipping documents and goods provided to customs clearance, the correctness of the code UKT VED, the country

of origin of goods, physical and chemical indicators of belonging to the banned materials and substances. Algorithm of customs expertise which is designed on the basis of content analysis of the existing sources of customs law, consists of the following elements: deciding on the need for expertise and sampling customs official, expertise by the relevant branch of the Department within 10 days of tax and customs expertise since the receipt of the samples, a decision by a customs officer to record the expertise results, informing the declarant about the results of the expertise, opportunity to challenge the conclusions of the examination by the declarant, within 60 days.

Key words: *expertise, customs, customs escort, foreign trade operations, the sources of the customs law, the algorithm of the expertise.*

Надійшла до редакції 03.05.2018

УДК 338.432:637.1

Давлетханова О. Х.,
канд. екон. наук,
доцент
Марін Б. М.,
старший викладач
Шаймухамєтова В. Р.,
викладач

Уманський національний університет садівництва,
м. Умань, Україна,
edavletkhanova@gmail.com

СЕГМЕНТАЦІЯ РИНКУ МОЛОКА І МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ: ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

UDC 338.432:637.1

Davletkhanova O. Kh.,
PhD in Economic sciences,
Associate Professor
Marin B. M.,
Senior Lecturer
Shaimukhamietova V. R.,
Lecturer

Uman National University Of Horticulture
Uman, Ukraine
edavletkhanova@gmail.com

MILK AND DAIRY PRODUCTS MARKET SEGMENTATION: TARGET AUDIENCE

Мета. *Сегментування ринку молока і молочних продуктів за групами споживачів для виділення підприємством цільових сегментів та розробки стратегії, що забезпечить у перспективі стійкі переваги над конкурентами.*

Методи. *У процесі дослідження використано економіко-статистичні методи (аналіз ринку), методи стратифікації, порівняння, графічного представлення інформації, аналізу і синтезу (визначення сегментів споживачів), методи абстрагування та узагальнення (формулювання проблеми та формування висновків).*

Результати. *Основна мета цього дослідження полягала у визначенні сегментів ринку молока і молочних продуктів за територіальною та соціально-економічною ознаками та вивченні споживацьких переваг. Дослідження проводилося на*

© О. Х. Давлетханова, Б. М. Марін, В. Р. Шаймухамєтова, 2018